

K. Marxe, který zdůraznil ve svém vyznání, že nic lidského mu není cizí.

Nejrozsáhlejší a nejhlubší životopis o spoluzakladateli marxismu napsaný sovětskými marxisty, je vynikající a cennou pomůckou pro každého, kdo se zabývá marxismem, jeho vznikem i dějinami, jeho hlavními představiteli. Je také důkazem velkého rozmachu a vysoké

úrovně sovětské společenské vědy, která se rozvíjí v zemi, jež jako první realizovala nesmrtelné učení marxismu, na jehož založení, rozvíjení a uplatnění se tak významnou měrou podílel B. Engels.

Věra Tauberová

Jenaer „Anti-Dühring“ Konferenz

Sborník příspěvků z konference o Engelsově práci Anti-Dühring v Jeně 9. a 10. června 1978. Wissenschaftliche Beiträge der Friedrich Schiller Universität Jena, Jena 1979, str. 315.

Jde o sborník dvaapadesátí příspěvků z konference o Engelsově práci Anti-Dühring, která se konala v červnu 1978 u příležitosti stého výročí vydání této Engelsovy práce na Univerzitě F. Schillera v Jeně. Převážná většina příspěvků pochází od představitelů vědy NDR, zastoupeny jsou však i příspěvky polské, maďarské a jeden z Bulharska. Předností recenzovaného sborníku je jeho současné zaměření. Nejde tedy o souhrn příspěvků, které zkoumají historické podmínky a předpoklady Engelsovy kritiky proslulého E. Dühringa, nýbrž o soubor nanejvýš cenných a aktuálních příspěvků, které vycházejí z Engelse. Engelsova práce Anti-Dühring je většinou autorů podnětem k řešení vysoce současných problémů, které mají převážně filozofický a sociologický ráz. Základní tematický okruh je určen především problematikou světového názoru, výchovy a vzdělávání, formování socialistického způsobu života a socialistické osobnosti. Zahrnuty jsou však i problémy historického vědomí, vztahu světového názoru a hodnocení, společenského pokroku, svobody a rovnosti, tvořivosti, kultury. Cenné a podnětné jsou i příspěvky, které se dotýkají jazykovědných a filologických zájmů B. Engelse jednak v souvislosti s úrovní jazykové problematiky Engelsovy doby, jednak z hle-

diska soudobých přístupů marxistické jazykovědy, filozofie a sociologie k jazyku.

Vzhledem k velkému počtu příspěvků nelze provést konkrétní a podrobné hodnocení, jednotlivé příspěvky také kolísají rozsahem a liší se i hloubkou závěrů a analýzy. Chtěl bych proto zdůraznit jen některé pro závažnost jejich obsahu nebo přínos k řešení významných problémů, jež mají teoretický a politický význam. Jde především o příspěvek L. Elma o vztahu svobody a rovnosti s kritikou představitelů západoněmeckého neoliberalismu, kteří kladou jako nejvyšší hodnotu svobodu proti rovnosti. O aktuálnosti této problematiky svědčí již jen výmluvně vyjádření současného západoněmeckého spolkového kancléře H. Kohla, který kategoricky prohlásil, že ten, kdo usiluje o společnost svobody, se musí smířit se společenskou nerovností.

O jazykových až fenomenálních znalostech Engelse, o jeho filologických vědeckých zájmech bylo již mnohé řečeno. Přesto však příspěvky H. Endermanna a P. Suchslanda o jazyce a řeči, o Engelsově vztahu k historickosrovnávací jazykovědě německé, o ovládání řeči, jazykové kultuře a životním způsobu jsou nejen podnětné, ale i poučné.

Maďarský účastník konference J. Horváth ve

svém příspěvku o tom, jak byl Engels postaven do rozporu s autentickou marxistickou filozofií v křivém zrcadle takzvané filozofie praxe, seznamuje s aktivitou takzvané budapeštské školy. Jde o skupinu autorů, kteří vycházejí ponejvíce z Lukácsova díla (patří k nim především A. Hellerová, G. Márkus, M. Vajda a další). Tato skupina byla v dokumentech Maďarské socialistické dělnické strany označena za revizionistickou, pojetí marxismu je tu rozředěno maloburžoazními humanistickými frázemi, které proti reálnému socialismu vystupují ve jménu „socialistické alternativy“. Pochybné jsou nejen jejich politické koncepce, ale i teoretické a filozofické názory, jež se vyznačují eklekticismem. Filozoficky vystupují představitelé budapeštské školy s pojetím filozofie praxe. Základní filozofické teze uvedených autorů a zvláště pak M. Vajdy jsou v rozporu s tou filozofií, kterou hlásal a obhajoval Engels ve svém Anti-Dühringu. Je napadán marxistický materialismus a dialektika přírody, je znovu obviňován Engels ze zavedení dialektiky do přírody. Jedinou půdou dialektiky je revolučně kritická přetvářející praxe, jak ji chápou představitelé budapeštské školy. Je příznačné, že západoněmečtí představitelé filozofie praxe úzce spjatí s fenomenologií uvádějí, že autoři budapeštské školy byli pro svá vystoupení podníceni rozporem mezi ekonomickým liberalismem a chybějící politickou demokratizací v Maďarsku.

Z polských hostí přednesla zajímavý a pod-

nětný příspěvek Halina Rževska pod názvem Evoluce a kultura. Zde se podle mého soudu velmi správně vypořádává se dvěma krajnostmi, které se někdy vyskytují i v marxistické literatuře jako krajnosti zjednodušení a redukcionismu. Jde o pojetí kulturního vývoje jako procesu určeného jedině genetickou determinací proti opačné krajnosti, v níž se kulturní a dějinný vývoj odtrhává jednoznačně od přírody vnější i od biologických determinant člověka. V podobném duchu je nesen i druhý polský příspěvek Z. Piatka.

Celkový ráz sborníku je velmi zajímavý, je třeba znovu zdůraznit, že pozitivně působí snaha většiny autorů spojit význam Engelsovy práce Anti-Dühring s analýzou významných, teoreticky důležitých a prakticky závažných otázek, které vytyčuje dnešní stupeň vývoje socialistické společnosti a současný stupeň rozvoje marxistických společenských věd. Navíc nám sborník podává sice jen výřez, ale velmi zajímavý, o vědecké úrovni části představitelů společenských věd v NDR, k jejichž pozitivnímu řešení aktuálních problémů přispěli i zahraniční účastníci. Celkový tón i duch sborníku příspěvků je tak zcela jednoznačně v souladu s tvůrčím a konkrétním duchem celého Engelsova díla a je důstojným uctěním jeho teoretické a vědecké práce spojené s revolučním dělnickým hnutím a jeho světodějnými úkoly.

Eduard Urbánek